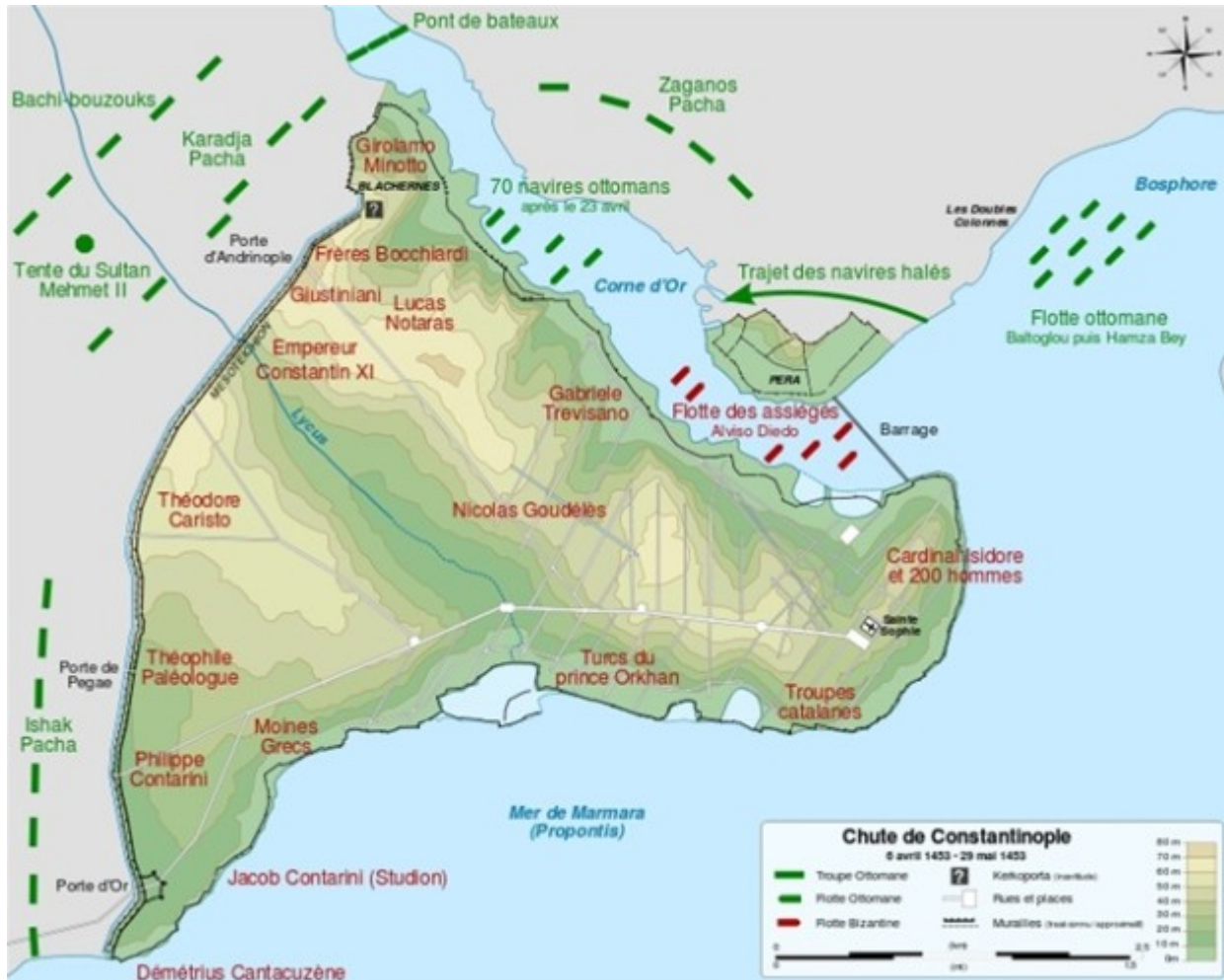

“Η Πόλις Εάλω....” το χρονικό της πολιορκίας της Βασιλεύουσας και η πτώση της (29 Μαΐου 1453)

/ Επιστήμες, Τέχνες & Πολιτισμός

Φωτό:haberacisi.com

γράφει ο Κωνσταντίνος Λινάρδος

Η έναρξη της πολιορκίας και η παράταξη των δυνάμεων των Βυζαντινών

Στις 2 Απριλίου μια τεράστια Οθωμανική στρατιά που αποτελείτο από τον τακτικό στρατό, τους γενίτσαρους που περιστοιχίζαν τον Σουλτάνο Μεχμέτ Β΄, δεκάδες κανόνια με εκατοντάδες βόδια να τα σέρνουν και ένα μεγάλο πλήθος ατάκτων αλλά και βοηθητικών πλησιάζει στα 8 χιλιόμετρα την Κωνσταντινούπολη. Η πορεία του Οθωμανικού στρατεύματος παρουσιάζεται με γλαφυρότητα από τον Τουρσούν Μπέη (μέλος της ακολουθίας του Μεχμέτ) :

<< Όταν προχωρούσαν το μέρος έμοιαζε με δάσος βελανιδιάς από τις αιχμές των δοράτων, όταν στρατοπέδευαν η γη χανόταν κάτω από τα αντίσκηνα. Ο Οθωμανικός στρατός κυλούσε κατά του φρουρίου σαν την

κυματιστή θάλασσα. Τι στρατός ! Ένα βουνό ντυμένο σαν ατσάλι. Θάλασσα φουρτουνιασμένη , από τον ήχο της νίκης. Συντάγματα τέτοια που μόνος του καθένας από τους άντρες τους μπορούσε να εκμηδενίσει ένα ολόκληρο σύνταγμα , έτοιμος για τον αγώνα και αποφασισμένος για τη μάχη. Το χλιμίντρισμα των αλόγων και το ουρλιαχτό των ανθρώπων φυτεύουν στις καρδιές την επιθυμία να πολεμήσουν και να σκοτώσουν >>.

Τις επόμενες ημέρες αυτό το πλήθος που σύμφωνα με τον Ενετό ιατρό Nicolo Barbaro έφτανε τις 160.000 ανθρώπους, προωθείται σταδιακά για να καταλήξει τελικά σε μια απόσταση γύρω στα 400 μέτρα από τα τείχη της πόλης . Για λόγους ασφαλείας στα 250 μέτρα θα σκαφτεί ένα μεγάλο χαντάκι μπροστά από το οποίο θα τοποθετηθούν οχυρωματικά πλέγματα. Παράλληλα καθαρίζεται το έδαφος ώστε και ο στρατός να μετακινείται ευκολότερα αλλά και τα πυροβόλα να ρίχνουν με μεγαλύτερη ευκρίνεια τις βολές τους. Η οργάνωση στο Οθωμανικό στρατόπεδο ήταν πολύ καλή και κάθε στρατιά έπαιρνε τις καθορισμένες θέσεις της. Ο ίδιος ο Σουλτάνος έστησε την γαλάζια καταστόλιστη σκηνή του στο λόφο Μάλτεπε απέναντι από την ευάλωτη πύλη του Αγίου Ρωμανού περιτριγυρισμένος από την πιστή του φρουρά και το σώμα των Γενίτσαρων.

Ειδική μέριμνα υπήρχε για την τοποθέτηση των περίπου 70 (διαφόρων μεγεθών) κανονιών , από την ευστοχία και την αντοχή των οποίων θα εξαρτάτο σε μεγάλο βαθμό και η έκβαση της πολιορκίας...

Τις επόμενες ημέρες αναμενόταν και το ναυτικό που αποτελείτο από περίπου 300 πλοία (διαφόρων τύπων και μεγεθών), ώστε να κυκλωθεί από παντού η πόλη. Από την πλευρά τους οι αμυνόμενοι βάσιζαν τις ελπίδες τους στο ισχυρό αμυντικό σύστημα των τειχών, που είχε μήκος περίπου 21 χλμ. , καλύπτοντας το σύνολο της πόλης. Από αυτά τα 7 χλμ. ήταν το χερσαίο τείχος ενώ τα υπόλοιπα 14 χλμ. ήταν το αντίστοιχο θαλάσσιο. Τα χερσαία τείχη ήταν τριπλά, αποτελούμενα από ένα εσωτείχιο (ύψους περίπου 12 και πλάτους περίπου 5 μέτρων) και ένα χαμηλότερο μεσοτείχιο (ύψους περίπου 8,5 και πλάτους περίπου 2 μέτρων). Ανά τακτά διαστήματα υπήρχαν πύργοι και στα δύο τείχη με τους πύργους του ενός τείχους να είναι στο μεσοδιάστημα των πύργων του άλλου .

Φωτό:agiasofia.com

Μπροστά στα είκοσι περίπου μέτρα υπήρχε μια βαθιά (10 μέτρα) και αρκετά πλατιά (20 μέτρα) τάφρος στο εσωτερικό μέρος της οποίας υπήρχε ένα χαμηλό εξωτείο (ύψους 1,5 με 2 μέτρα). Το αμυντικό σύστημα των τειχών ήταν ισχυρό, αλλά ο αριθμός των αμυνομένων δεν επέτρεπε να καλυφτούν επαρκώς όλα τα σημεία αμύνης. Σύμφωνα με απογραφή που διεξήγε ο Φραντζής για λογαριασμό του Αυτοκράτορα οι διαθέσιμοι στρατιώτες (μαζί με τους ξένους) δεν ξεπερνούσαν τις 8.000. Έτσι επέλεξαν να αφήσουν τους τοξότες και τους βαλιστροφόρους στους πύργους και ο στρατός να παραταχθεί στον περιβάλλοντα χώρο πίσω από το χαμηλό εξωτείο. Επιπλέον πρόβλημα για τους αμυνόμενους ήταν ότι δεν μπορούσαν να στήσουν στα τείχη ορισμένα μεγάλα κανόνια που διέθεταν, αφού υπήρχε κίνδυνος οι κραδασμοί από τις βολές τους να προκαλέσουν σημαντικές ζημιές σε αυτά...

Έτσι επιλέχτηκε να χρησιμοποιηθούν ορισμένα μικρά κανόνια που πάντως σύμφωνα με το Σλαβονικό χρονικό αλλά και τον Nicolo Barbaro έκαναν αρκετή ζημιά. Τα πλέον αδύνατα σημεία του χερσαίου τείχους ήταν η πύλη του Αγίου Ρωμανού στο κέντρο και το βόρειο τμήμα προς τον Κεράτιο. Η πύλη αυτή θεωρείτο η πιο ευάλωτη επειδή βρισκόταν στο κατώτερο σημείο μιας κοιλάδας, μέσα από την οποία περνούσε στην πόλη και ο ποταμός Λύκος. Έτσι λόγω του ποταμιού αφενός δεν μπορούσε να υπάρξει πολύ βαθιά τάφρος αφετέρου οι αμυνόμενοι του σημείου εκείνου βρίσκονταν σε χαμηλότερο σημείο από τα εχθρικά πυροβόλα που θα τοποθετούνταν στους απέναντι ψηλότερους λόφους. Για αυτό

ακριβώς το λόγο τόσο η εκλεκτή αυτοκρατορική φρουρά όσο και ο Ιουστινιάνης με τους έμπειρους στρατιώτες του αποφασίστηκε να παραμείνουν εκεί. Το δεύτερο ποιο επικίνδυνο σημείο ήταν το βόρειο τμήμα (κοντά στο παλάτι των Βλαχερνών) που έφτανε μέχρι τον Κεράτιο κόλπο. Το τείχος αυτό (περίπου ένα χιλιόμετρο) ήταν μονό και η τάφρος δεν είχε το ίδιο βάθος.

Το θαλάσσιο τείχος ήταν επίσης μονό σε όλο του το μήκος και χωριζόταν σε δύο ουσιαστικά μέρη , ένα τείχος περίπου 8,5 χλμ. που κάλυπτε την Προποντίδα και ένα αντίστοιχο 5,5 χλμ. που κάλυπτε τον Κεράτιο κόλπο. Τα θαλάσσια τείχη της Προποντίδας (που είχαν ύψος 12-15 μέτρα) είχαν φυσικούς συμμάχους, το βραχώδες έδαφος, τα θαλάσσια ρεύματα και την παρουσία αρκετών υφάλων που εμποδίζαν την εύκολη προσάραξη πλοίων. Έτσι οι αμυνόμενοι μπορούσαν να διαθέσουν εκεί τις λιγότερες δυνάμεις για άμυνα. Αντίθετα τα τείχη του Κεράτιου κόλπου ήταν ποιο ευάλωτα , όχι μόνο γιατί ήταν λίγο χαμηλότερα (10 μέτρα) αλλά και γιατί τα νερά και η μορφολογία του εδάφους καθιστούσαν ευκολότερη την πρόσβαση στις ακτές. (Η άλωση του 1204 από τους Φράγκους είχε επιτευχθεί από αυτή την πλευρά).

Για αυτό είχε τοποθετηθεί στην είσοδο του κόλπου μια τεράστια βαριά αλυσίδα κατασκευασμένη από χοντρά κομμάτια ξύλου τα οποία συνδέονταν μεταξύ τους με σιδερένια ραβδιά και αλυσίδες. Η αλυσίδα στηριζόταν σε πολύ ισχυρές βάσεις που υπήρχαν στις δύο ακτές της στεριάς. Πίσω από την αλυσίδα θα βρίσκονταν τα πλοία που θα υπεράσπιζαν την πόλη. Στις 5 Απριλίου με τον ερχομό και του τουρκικού στόλου ολοκληρώθηκαν οι προετοιμασίες , με τον Μεχμέτ να δίνει το σύνθημα για την

έναρξη της πολιορκίας. Για να τηρήσει το ισλαμικό τυπικό στέλνει αντιπροσωπεία ζητώντας την παράδοση της πόλης υποσχόμενος να σεβαστεί τις ζωές όλων, με την απάντηση να είναι αρνητική . Για τους αμυνόμενους η μεγαλύτερη αγωνία αφορούσε τις δυνατότητες των πυροβόλων του Οθωμανικού στρατού.

Η έναρξη της πολιορκίας

Φωτό: thehistoryofgreece.blogspot.com

Από τις πρώτες ημέρες έγινε φανερό ότι το πάρσιμο της πόλης δεν θα ήταν εύκολη υπόθεση όπως παραδέχεται και ο Τουρσούν Μπέης :

<< Το παρθένο φρούριο της Κωνσταντινούπολης ουδέποτε ήταν διατεθειμένο να δεχτεί τις προτάσεις γάμου των μοναρχών του παρελθόντος και ο βασιλιάς του δεν ήταν κανένας βδελυρός που θα έσκυβε το κεφάλι μπροστά στον εχθρό >>.

Ο Μεχμέτ αντιλαμβανόταν ότι το μεγαλύτερο εμπόδιο για την κατάκτηση της πόλης ήταν τα ισχυρά τείχη της, για το λόγο αυτό είχε δώσει εντολή στους πυροβολητές του, να τα βομβαρδίζουν ακατάπαυστα , ώστε να προκληθούν σε αυτά οι μεγαλύτερες δυνατές φθορές. (Πάντως τα κανόνια της εποχής μπορούσαν να πραγματοποιούν ελάχιστες βολές κάθε ημέρα λόγω του υπαρκτού κινδύνου έκρηξης τους , εξαιτίας της ψύξης του μετάλλου μετά την βολή). Από την δική τους πλευρά οι αμυνόμενοι τοποθετούσαν στα τείχη , δέρματα , σακιά με μαλλί και

διάφορα άλλα υλικά που θα μπορούσαν να απορροφήσουν την ορμή των βολών, ενώ κυρίως με βαρέλια γεμάτα χώμα μπάλωναν όσο ήταν δυνατό τις ζημιές στο εξωτερικό το οποίο αποκαλούσαν και σταύρωμα. Παράλληλα σε καθημερινή βάση τα τουρκικά στρατεύματα ερχόντουσαν παράτολμα κοντά στην τάφρο ρίχνοντας της κάθε είδους υλικό με σκοπό να την γεμίσουν, ενώ κάθε βράδυ οι αμυνόμενοι , στρατιώτες και πολίτες πήγαιναν και την άδειαζαν ...

Στις 18 Απριλίου και αφού οι πρώτες φθορές στα τείχη ήταν πλέον γεγονός, ο Σουλτάνος έδωσε εντολή για την πρώτη σοβαρή επίθεση. Τα τουρκικά στρατεύματα ενθαρρυμένα και από τους δερβίσηδες, ερχόντουσαν με μεγάλο φανατισμό προσπαθώντας να γεμίσουν την τάφρο, να στήσουν τις σκάλες και να εισβάλλουν στην πόλη, όμως η συντονισμένη αντίσταση των αμυνομένων θα αποδειχτεί αποτελεσματική αναγκάζοντας τον στρατό του Μεχμέτ σε αποχώρηση. Χαρακτηριστικά το Σλαβονικό χρονικό αναφέρει :

<< Οι Τούρκοι αφού με κραυγές και αλαλαγμούς έκαναν την ανίερη προσευχή τους , έβαλαν να βαράν ζουρνάδες και πίπιζες και νταούλια και σέρνοντας τα κανόνια και άλλα πυροβόλα άρχισαν να χτυπάν την πόλη, εχτύπαγαν και με τουφέκια και τόξα απροσμέτρητα , οι πολεμιστές του κάστρου από τα αναρίθμητα μυσδράλια δεν ημπορούσαν να μείνουν απάνω στα τείχη , εκρύβονταν και περίμεναν την έφοδο κι άλλοι έρριχναν με τα κανόνια και με τα άλλα πυροβόλα όπως ημπορούσαν κι εσκότωσαν πάρα πολλούς Τούρκους. Έτσι εχτυπιούνταν κι ερίχνονταν ο ένας απάνω στον άλλον σε όλο το κάστρο μέχρι να τους χωρίσει η νύχτα με το σκοτάδι , οι Τούρκοι υποχώρησαν στα στρατόπεδα τους χωρίς να νοιαστούν για τους νεκρούς τους (διακόσιοι σύμφωνα με τον Barbaro) κι οι υπερασπιστές του κάστρου έπεσαν χάμω από την κούραση σαν πεθαμένοι , οι φρουροί μόνο έμειναν απάνω στα τείχη >>.

Την επομένη ο Μεχμέτ δίνει εντολή να πραγματοποιηθεί και η πρώτη θαλάσσια επίθεση. Βασικός στόχος της ήταν το σπάσιμο της αλυσίδας και ο ολοκληρωτικός αποκλεισμός της πόλης , αλλά παρά την λυσσώδη επίθεση του Μπαλτόγλου του εξωμότη ναυάρχου του Σουλτάνου, τα ανώτερα ποιοτικά σκάφη των αμυνομένων κράτησαν και όλοι έβγαλαν ένα στεναγμό ανακούφισης. Το ηθικό των αμυνομένων ανεβαίνει και θα ανέβει ακόμα περισσότερο όταν στις 20 του μήνα , τέσσερα πλοία(ένα που είχε στείλει ο Αυτοκράτορας για συλλογή τροφίμων με πλοιοκτήτη τον Ιταλό Φραντσέσκο Λεκανέλλα, γνωστότερο στην ελληνική ιστοριογραφία ως... Φλαντανελλά και τρία Γενουατικά, όχι απόλυτα εξακριβωμένο

από ποιον ναυλωμένα), κατάφεραν να διασπάσουν τον εχθρικό κλοιό και ύστερα από πολύωρη μάχη να εισέρθουν στην πόλη. Το γεγονός αυτό ενθουσίασε τους υπερασπιστές που ήλπιζαν και σε περαιτέρω βοήθεια , ενώ αντίθετα έφερε γκρίνια και μωρηχό στο Οθωμανικό στρατόπεδο. Βλέποντας την κατάσταση αυτή ο πνευματικός του Σουλτάνου, Ακσεμσεντίν τον προειδοποιούσε να λάβει γρήγορα δραστικά μέτρα γιατί τα συμβάντα αυτά είχαν ρίξει το ηθικό του στρατού. Το κακό κλίμα επιβεβαιώνεται και από τον Τουρσούν μπέη που γράφει ότι η αποτυχία αυτή είχε προκαλέσει δυσαρέσκεια και σύγχυση στις τάξεις των Μουσουλμάνων... Ο Μεχμέτ πράγματι κινήθηκε αστραπιαία καθαιρώντας τον Μπαλτόγλου και περνώντας με δίοκλο εβδομήντα περίπου

Φωτό:iliatora.gr

καράβια στον Κεράτιο κόλπο διαμέσου στεριάς πίσω από το γενοατικό φρούριο του Πέρα , μεταφέροντας έτσι τον προβληματισμό στο αντίπαλο στρατόπεδο.Μάλιστα σύμφωνα με το Σλαβονικό χρονικό τότε άρχισαν και οι πρώτες προτροπές προς τον Αυτοκράτορα για να εγκαταλείψει την πόλη... Επειδή ο κίνδυνος ήταν μεγάλος , αποφασίστηκε να σταλούν κρυφά την νύχτα πυρπολικά πλοία με στόχο να βάλουν φωτιά στα πλοία και την πρωτοβουλία ανέλαβαν οι Ενετοί συνεπικουρούμενοι από Έλληνες τους οποίους θα προστάτευαν δύο μεγάλα πλοία. Όμως και ενώ όλα ήταν έτοιμα , μια αντιπροσωπεία από Γενουάτες ήρθε ζητώντας την αναβολή της επιχείρησης, ώστε να μπορέσουν να συμμετάσχουν και εκείνοι.

Η αμφιβολία για το εγχείρημα και η ελπίδα ότι η συμμετοχή των Γενουατών θα

αύξανε τις πιθανότητες επιτυχίας, είχε σαν αποτέλεσμα να γίνει δεκτό το αίτημα τους και να μετατεθεί η επιχείρηση. Η καθυστέρηση όμως αποδείχτηκε επώδυνη , αφού όταν τελικά έγινε η απόπειρα στις 28 του μήνα, οι Τούρκοι ήταν ειδοποιημένοι και βομβαρδίζοντας όλα τα πλοία ανάγκασαν τα μεν μεγάλα να υποχωρήσουν τα δε μικρά τα βούλιαξαν... Όσους συνέλαβαν ζωντανούς τους ανασκολόπισαν (παλούκωσαν) αφήνοντας τους να αργοπεθαίνουν σε ορατό σημείο από τα τείχη της πόλης ... Τότε (όπως αναφέρει ο Φραντζής) ο Κωνσταντίνος διέταξε να ανεβάσουν 260 περίπου Τούρκους αιχμαλώτους στα τείχη και να τους σκοτώσουν για αντίποινα... Την ίδια στιγμή ανάμεσα σε Ενετούς και Γενοβέζους κόντευε να ξεσπάσει εμφύλιος πόλεμος, με τους τελευταίους μάλιστα να κατηγορούν τους Ενετούς για προχειρότητα και ερασιτεχνισμούς. Τα πράγματα μέσα στην πόλη ήταν δύσκολα αφού εκτός από το διογκούμενο οικονομικό πρόβλημα , άρχιζε να υπάρχει έλλειψη τροφίμων αλλά και συμπτώματα λιποταξιών στα τείχη, κυρίως από ανθρώπους που νοιάζονταν για το πώς θα θρέψουν τις οικογένειες τους ...

Τα ζητήματα ήταν σοβαρά αφού συν τοις άλλοις έδιναν πάτημα και σε εκείνους που ποτέ δεν έπαυαν να υποσκάπτουν το φρόνημα του λαού , μιλώντας για παράδοση και αιχμαλωσία. Χαρακτηριστικά ο Φραντζής αναφέρει:

<< Ορισμένοι απείθαρχοι και ελεεινοί από τους δικούς μας βρήκαν τώρα την ευκαιρία , εξαιτίας της δύσκολης θέσης μας , να πραγματοποιήσουν όσα πονηρά είχαν στο μυαλό τους δημιουργώντας φασαρίες κάθε μέρα. Χωρίς φόβο Θεού, δίχως να ντρέπονται το Βασιλέα ή τους συμπολίτες τους, τριγύρναγαν στις πλατείες και στους δρόμους της πόλης βρίζοντας χυδαία και κατηγορώντας το δύστυχο αυτοκράτορα και τους άλλους άρχοντες >>.

Σε μια προσπάθεια να βρεθεί λύση στο οικονομικό πρόβλημα ο αυτοκράτορας απευθύνθηκε σε πλούσιους πολίτες, όμως όπως αναφέρει ο Λεονάρδος ο Χίος :

<< Εκείνοι τους οποίους κατάβρεξε με ένα πλεονασμό δακρύων ο δυστυχής αυτοκράτορας για να του δανείσουν χρήματα προκειμένου να στρατολογήσει στρατεύματα, ορκίσθηκαν πως είναι πτωχοί κι ότι εξαιτίας των δύσκολων καιρών δεν τους έχει απομείνει τίποτε. Κι ήταν εκείνοι οι ίδιοι που ο εχθρός τους βρήκε αργότερα πλουσιότατους. Εκείνοι από τους οποίους μόνο κάποιοι, πολύ λίγοι έκαναν εθελοντικές προσφορές >>.

Τελικά για την εξεύρεση χρημάτων αποφασίστηκε να παρθούν από τους ναούς διάφορα σκεύη και αναθήματα , ενώ με μεγάλη προσοχή επιτροπές επισιτισμού άρχιζαν να μοιράζουν τρόφιμα στα σπίτια και ορίστηκαν βάρδιες που θα πρόσεχαν το θέμα των λιποταξιών .

Ο αγώνας κορυφώνεται

Το ίδιο διάστημα ο Μεχμέτ γενικεύει τις προσπάθειες για κατάληψη της πόλης. Έτσι και ενώ οι κανονιοβολισμοί συνεχίζονται, επιχειρεί παράλληλα είτε σκάβοντας λαγούμια , είτε με μεγάλους πολιορκητικούς πύργους να εισχωρήσει στην πόλη. Η ύπαρξη των λαγουμιών (κυρίως κοντά στην πύλη της Καλιγαρίας), υπέπεσε έγκαιρα στην αντίληψη των αμυνομένων και αμέσως ένας έμπειρος από ορυχεία άνθρωπος του Ιουστινιάνη , ο Ιωάννης Γκραντ , τους είπε τι έπρεπε να κάνουν...Βασικός στόχος των πολιορκητών ήταν να τοποθετηθούν ξύλινα υποστυλώματα κάτω από τα τείχη στη θέση του σκαμμένου εδάφους , στα οποία στην συνέχεια θα έβαζαν φωτιά με την ελπίδα ότι με τον τρόπο αυτό μεγάλα σημεία των τειχών θα έπεφταν...Παράλληλα έσκαβαν και άλλα λαγούμια , μέσω των οποίων θα επιχειρούσαν να εισέλθουν στην πόλη...

Όμως οι αμυνόμενοι με την πολύτιμη συνδρομή του Γκραντ , κατάφεραν να τα εντοπίσουν και να τα καταστρέψουν, ενώ για να αποθαρρύνουν την συνέχεια των προσπαθειών, δεν δίστασαν (σύμφωνα με τον Barbaro) να αποκεφαλίσουν μπροστά στους Τούρκους και ορισμένους τεχνίτες που είχαν πιάσει αιχμαλώτους...Ωστόσο παρά τις συνεχόμενες αποτυχίες και το κόστος σε ζωές, ο Μεχμέτ (επειδή ήθελε να εξαντλήσει τους αμυνόμενους) , διέταξε την συνέχιση των προσπαθειών έως και λίγες ημέρες πριν την τελική επίθεση, όταν και αποφάσισε τον οριστικό τερματισμό τους. Πέρα όμως

από τις υπόγειες είχαμε και τις επίγειες προσπάθειες εξουδετέρωσης των αμυντικών συστημάτων της πόλης, με την χρησιμοποίηση μεγάλων κινητών πύργων καλυμμένους με δέρματα για να μην αρπάζουν εύκολα φωτιά.Στις επάλξεις των πύργων αυτών υπήρχαν τοξοβόλοι, βασικός στόχος των οποίων ήταν να κτυπήσουν κάθε αμυνόμενο που θα επιχειρούσε να εμποδίσει εκείνους που με κάθε είδους υλικό προσπαθούσαν να γεμίσουν την τάφρο.

Η κατάσταση ήταν δύσκολη, όμως οι αμυνόμενοι κατάφεραν να εξουδετερώσουν και αυτές τις ενέργειες, είτε χάρις σε παράτολμους στρατιώτες που ντυμένοι τούρκικα κατόρθωσαν να προσεγγίσουν τους πύργους βάζοντας τους φωτιά, είτε γιατί όπως αναφέρει το Σλαβονικό χρονικό , οι υπερασπιστές προνοώντας είχαν κρύψει από πριν φουρνέλα τα οποία ανατίναζαν τινάζοντας στον αέρα πύργους και ανθρώπους...Μάλιστα ο Νέστωρ Ισκεντέρ (συγγραφέας του Σλαβονικού χρονικού) αναφέρει ότι οι αμυνόμενοι άναβαν και μπάλες με ρετσίνι , τις οποίες εκσφενδόνιζαν ενάντια στους Τούρκους , ώστε ακόμη και αν κάποιος γλύτωνε από την έκρηξη να μην γλυτώσει από την φωτιά... Τα γεγονότα αυτά γίνονταν μάλιστα μπροστά στα μάτια του Μεχμέτ που είχε φρυάξει αλλά δεν μπορούσε να κάνει τίποτε... Για να αντιστρέψει το κλίμα επιχειρεί στις 7 Μαΐου μεγάλη επίθεση που καταλήγει σε μάχη σώμα με σώμα μπροστά από ένα μισογκρεμισμένο πύργο στην πύλη του Αγίου Ρωμανού που παρουσιάζεται από το Σλαβονικό χρονικό.

<< Κι όταν ήταν πια μεγάλο το χάλασμα , αμέσως πλήθος ασκέρια όρμησαν αλαλάζοντας στο μέρος αυτό πατώντας ο ένας τον άλλον. Τα ίδια και οι Έλληνες από την μεριά της πόλης και χτυπιούνταν πρόσωπο με πρόσωπο ουρλιάζοντας σαν θηρία. Ήταν φρικτό να βλέπει κανείς και των δύο την δύναμη και παρατολμία. Ο Γιουστινιάνης με κάμποσους πολεμιστές όρμησε κραυγάζοντας απάνω στους Τούρκους με τόση αφοβία , ώστε εν ριπή οφθαλμού τους επέταξε κάτω από τα τείχη κι εγέμισε το χαντάκι σκοτωμένων. Ένας δε Γενίτσαρος ο Αμουράτ , πολύ δυνατός στο κορμί , ετρύπωσε μες τους Έλληνες , έφτασε ως τον Γιουστινιάνη κι άρχισε να τον χτυπά με θηριωδία. Τότε κάποιος από τους Έλληνες επήδησε από το τείχος και του πήρε το κεφάλι με το πελέκι κι έτσι έσωσε τον Γιουστινιάνη από θάνατο. Ο φλαμπουριάρης (σημαιοφόρος) της δυτικής πλευράς (ευρωπαϊκών στρατευμάτων) Αμάρμπεης έπεσε με τα ασκέρια του απάνω στους Έλληνες κι έγινε πολύ φονική μάχη. Φτάνει τότε μέσα από την πόλη κι ο στρατηγός Ραγκαβής με κάμποσους δικούς του , βοήθεια των Ελλήνων που πολέμαγαν τους Τούρκους και τους επήρε κυνήγι φτάνοντας ως τον ίδιο τον Αμάρμπεη. Αυτός σαν είδε τον Ραγκαβή να κόβει αλύπητα τους Τούρκους , έσυρε την σπάθα του κι ερρίχτηκε εναντίον του κι εχτυπήθηκαν οι δυό τους πολύ άγρια. Ο Ραγκαβής επήδησε σε μια πέτρα και τον εβάρωσε με την σπάθα του στον ώμο και με τα δυο του χέρια , κόβοντας τον στα δύο γιατί ήταν χεροδύναμος. Οι Τούρκοι ουρλιάζοντας από το κακό τους τον εκύκλωσαν πάρα πολλοί και τον χτυπούσαν. Επάλεψαν σφοδρά οι Έλληνες για να τον πάρουν και να τον εγλυτώσουν μα δεν εμπόρεσαν , έπεφταν πολλοί και τον Ραγκαβή τον έκαναν κομμάτια...>>.

Όμως η θυσία του δεν πήγε χαμένη, αφού ο θάνατος του Τούρκου σημαιοφόρου είχε σπάσει την ορμή της επίθεσης υποχρεώνοντας τους επιτιθέμενους σε υποχώρηση. Τότε οι αμυνόμενοι βγήκαν και μάζεψαν το σώμα του θάβοντας το με τιμές. Η πόλη είχε σωθεί όμως οι απώλειες ανδρών και οι φθορές στα τείχη , αναγκάζουν τον Αυτοκράτορα να προτείνει σε τετρακόσιους Ενετούς ναύτες να μεταφερθούν από τα πλοία στα χερσαία τείχη ώστε να καλυφθούν τα όλο και μεγαλύτερα κενά. Εκείνοι αν και στην αρχή αντιδρούν, τελικά (με την καθοριστική παρέμβαση του Ενετού διοικητή Μινότο) θα δεχτούν να μετατεθούν στην πύλη της Ξυλόπορτας, δηλαδή στο σημείο όπου το στεριανό τείχος έφτανε στον Κεράτιο κόλπο. Τα μεσάνυχτα της 12^{ης} Μαΐου μια νέα τεράστια τουρκική στρατιά επιχειρεί ακόμη μία συντονισμένη και ορμητική επίθεση αυτή την φορά στις Βλαχέρνες . Η επίθεση ήταν πάλι πολύ ισχυρή, μάλιστα για πρώτη φορά αρκετοί Τούρκοι φαίνεται ότι διέσπασαν την αμυντική γραμμή ...

Ο κίνδυνος ήταν μεγάλος και ο Παλαιολόγος με τον Ιουστινιάνη μαζί με κάθε διαθέσιμο εφεδρικό σώμα πήγαν αμέσως να βοηθήσουν την άμυνα που φαινόταν ότι κατέρρεε. Οι αμυνόμενοι ύστερα από λυσσώδεις μάχες θα καταφέρουν να εκδιώξουν τους εισβολείς αποκαθιστώντας και τις ζημιές που είχαν υποστεί τα τείχη. Και αυτό το περιστατικό περιγράφεται από το Σλαβονικό χρονικό:

<< Έρχονται λοιπόν και λένε στον Καίσαρα ότι οι Τούρκοι εμπήκαν στο κάστρο και νικάνε τους πολεμιστές. Έτρεξε αμέσως ο Καίσαρ κι όλοι οι άρχοντες και στρατηγοί. Οι στρατηγοί επέρασαν εμπρός από τον Καίσαρα και τους άρχοντες και έτρεχαν σε βοήθεια. Στο δρόμο συναντούσαν πολλά πλήθη που έφευγαν, έτρεχαν να γλιτώσουν από τους Τούρκους. Τους έβαλαν εμπρός χτυπώντας τους και τους ανάγκασαν να γυρίσουν πίσω. Ο Γιουστινιάνης με τους άλλους στρατηγούς επολέμαγε τους Τούρκους μέσα στην πόλη, κι άλλοτε τους έβαναν μπροστά οι Τούρκοι, άλλοτε γύριζαν πίσω, οχυρώνονταν κι επολέμαγαν, ενώ άλλοι Τούρκοι είχαν στήσει γιοφύρια πάνω στα χαντάκια κι έμπαινε στην πόλη η καβαλαρία.

Φτάνοντας οι στρατηγοί έσμιξαν με τον Γιουστινιάνη κι έπεσαν με ορμή απάνω στους Τούρκους και τους επήγαν ίσαμε τα τείχη, αλλά τώρα μέσα στην πόλη έμειναν πολλοί Τούρκοι καβαλαρία και πεζοί και πάλι έκαναν πίσω τους στρατηγούς και τους εχτύπαγαν αλύπητα χιμώντας απάνω τους σαν θηρία.

Αν δεν έφτανε εγκαίρως ο Καίσαρ πάει η πόλη, εκείνη θα' ταν η τελευταία της στιγμή. Φτάνοντας έβαλε τις φωνές να δώκει θάρρος στους δικούς του, εβρυχήθηκε σαν λιοντάρι κι όρμησε καταπάνω στους Τούρκους με την διαλεχτή του φρουρά, πεζικάριους και καβαλάρηδες και τους εχτύπησε σκληρά... >>.

Μετά την αποτυχία των χερσαίων επιχειρήσεων οι Τούρκοι αλλάζουν ρότα, επιχειρώντας με συνεχείς θαλάσσιες επιδρομές αλλά και βομβαρδισμούς να καταστρέψουν τόσο την αλυσίδα που εμπόδιζε την είσοδο στον Κεράτιο, όσο και τα πλοία που την προστάτευαν, όμως η ετοιμότητα αλλά και η ποιοτική υπεροχή των αμυνομένων θα εμποδίσει για μια ακόμη φορά την υλοποίηση των σχεδίων τους. Ωστόσο παρά τον ηρωισμό πολλών, τα πολυποίκιλα προβλήματα όλο και δυσχέραναν την προσπάθεια, ενώ η ψυχολογία των αμυνομένων θα δεχτεί νέο

χτύπημα όταν στις 23 Μαΐου ένα πλοiάριο που είχε σταλεί για να εντοπίσει αν υπάρχει χριστιανικός στόλος στο Αιγαίο, επέστρεψε λέγοντας ότι δεν βρήκε ούτε άκουσε τίποτα. Την επόμενη ημέρα ο άριστα πληροφορημένος Σουλτάνος στέλνει επιτροπή, ζητώντας να του παραδοθεί η πόλη. Σύμφωνα με το Σλαβονικό χρονικό ο αυτοκράτορας συγκαλεί συμβούλιο και σε αυτό είναι πλέον αρκετοί εκείνοι που του ζητούν να αποχωρήσει...

Οι εξελίξεις και οι πιέσεις λυγίζουν προσωρινά τον Κωνσταντίνο που (σύμφωνα με τον Nicolo Barbaro) θα δακρύσει αλλά και (σύμφωνα με το Σλαβονικό χρονικό) θα βουβαθεί πέφτοντας κάτω ξερός, με τους αυλικούς να προσπαθούν να τον συνεφέρουν περιχύνοντας τον με ανθόνερο...

Οι “παραινέσεις” προς τον αυτοκράτορα για αποχώρηση , επιβεβαιώνονται και από τον Κριτόβουλο που αναφέρει :

<< Και τον επικείμενο τη Πόλει προφανή κίνδυνο ορών αυτοίς οφθαλμοίς και δυνάμενος αυτόν εκσώσαι και πολλούς έχων τους προς τούτο παρακαλούντες ουκ ηθέλησεν , αλλ’ είλετο συναποθανείν τη πατρίδι τε και τοις αρχομένοις , μάλλον δε και προαποθανείν αυτός, όπως μη ταύτην αλούσαν επίδοι και των οικητόρων τους μεν σφαττομένους ωμός, τους δε δορυαλώτους απαγομένους αισχρώς >>.

Πάντως όταν ο αυτοκράτορας συνήλθε, ξεκαθάρισε σε όλους ότι η απόφαση του ήταν να αγωνισθεί μέχρις εσχάτων, ζητώντας παράλληλα να μην διαρρεύσει τίποτε από τα όσα συζητήθηκαν στο λαό για να μην πέσει το ηθικό του...Την απόφαση του αυτή θα γνωστοποιήσει λίγο αργότερα και στον ίδιο τον Σουλτάνο:

<< Το δε την Πόλην σοι δούναι , ουκ εμόν εστίν ουτ’ άλλου των κατοικούντων εν ταύτη , κοινή γαρ γνώμη αυτοπροαιρέτως αποθανούμεν και ου φεισόμεθα της ζωής ημών >>.

Ύστερα από την απάντηση αυτή, ο Σουλτάνος συγκαλεί συμβούλιο στο οποίο ορίζεται ως ημέρα γενικής επίθεσης η Τρίτη 29^η Μαΐου, ενώ παράλληλα δίνεται εντολή για συνεχόμενους κανονιοβολισμούς με στόχο την κάμψη του ηθικού των αμυνομένων, αλλά και την δημιουργία ακόμη μεγαλύτερων φθορών στα τείχη. Το

γεγονός επαληθεύεται από τον Δούκα που αναφέρει ότι μέχρι το απόγευμα της Δευτέρας οι αμυνόμενοι δεν πήραν ανάσα...

<< Ο δε τύραννος ήρξατο ημέρα Κυριακή συνάπτειν πόλεμον Καθολικόν. Και δη εσπέρας γενομένης ουκ έδωσεν ανάπαυσιν τοις Ρωμαίοις τη νυκτί εκείνη. Ην γαρ η Κυριακή εκείνη των Αγίων Πάντων , άγων ο Μάιος ημέρα κζ. Επιφωσκούσης δε της ημέρας συνήψε πόλεμον ου τόσο άχρις ώρας ενάτης (σημ. τρεις το μεσημέρι) μετά δε την ενάτην διείλε τον στρατόν από του παλατίου μέχρι της Χρυσής Πύλης >>.

Η παραμονή

Φωτό: agiasofia.com

Σε αντίθεση με τους κατοίκους της Κωνσταντινούπολης, στο Οθωμανικό στρατόπεδο επικρατούσε ησυχία, αφού ο Σουλτάνος είχε ορίσει την παραμονή ως ημέρα ξεκούρασης και προσευχής. Το απόγευμα ο Σουλτάνος μάζεψε όλους τους αξιωματικούς του παροτρύνοντας τους με λόγια φλογερά να πολεμήσουν για τη δόξα του Ισλάμ, τονίζοντας ότι και αυτοί που θα πεθάνουν για την πίστη, τους περιμένει ανταμοιβή στην άλλη ζωή. Τους προέτρεψε να ξεκουραστού , να πλυθούν, να

ετοιμάσουν τα όπλα τους και με το σήμα που θα δοθεί να ξεκινήσουν την μεγάλη επίθεση και αλίμονο σε όποιον δεν θα είναι έτοιμος .Δεχόμενος την συμβουλή του

πνευματικού του Ακσεμσεντίν, έδωσε εντολή στους ντελάληδες να διαλαλήσουν σε όλο το στρατόπεδο , ότι εκτός από τα κτίρια, όλα τα άλλα τους ανήκουν και για τρεις ημέρες μπορούν να κάνουν ότι θέλουν...Στην συνέχεια κάλεσε τους επιτελείς του με σκοπό να κανονιστούν τα πάντα για την αυριανή μεγάλη επίθεση , ξέροντας ότι εάν αποτύγχανε , τα πράγματα θα ήταν δύσκολα και για αυτόν.

Την νύχτα άναψαν χιλιάδες φωτιές σε όλο το στρατόπεδο αρχίζοντας να φωνάζουν ιαχές και αλαλαγμούς, ένα θέαμα φανταστικό αλλά και τρομακτικό...Την ανατριχιαστική στιγμή των ιαχών περιγράφει και ο Λεονάρδος ο Χίος σε επιστολή του προς τον Πάπα :

<< Ω !! εάν ήσαστε σε θέση να ακούσετε τις κραυγές που έφταναν μέχρι τον ουρανό : Illala , Illala Machomet Russullala (Ο Θεός είναι ένας και ο Μωάμεθ ο προφήτης του) είναι σίγουρο ότι θα μένατε κατάπληκτοι... >>.

Από την άλλη πλευρά σε μια συναισθηματικά φορτισμένη ατμόσφαιρα ο Κωνσταντίνος προσπαθεί να εμψυχώσει τους ανθρώπους του, τονίζοντας τους ότι πολεμάνε για ιερό σκοπό, ότι είναι ανώτεροι και για αυτό θα νικήσουνε , δίνοντας και συμβουλές στρατιωτικής φύσης . Ο λόγος του ανεβάζει την ψυχολογία, όλοι είναι έτοιμοι να διαθέσουν ότι δυνάμεις έχουν για τη σωτηρία της πόλης, ενώ αποφασίζεται να γίνει και μια λειτουργία στον ναό της Αγίας Σοφίας. Μέσα σε μια έντονα συγκινησιακή ατμόσφαιρα και χωρίς να κρατιούνται οι τύποι, χιλιάδες άνθρωποι προσεύχονται και κοινωνούν, ακούγοντας με κατάνυξη τη Θεία Λειτουργία, ενώ μετά αρχίζουν με δάκρυα στα μάτια και με πρώτο τον Βασιλιά να ζητούν ο ένας συγχώρεση από τον άλλον. Λίγο αργότερα θα ξεκινήσει από την Αγία Σοφία και μια μεγάλη λιτανεία που θα διασχίσει σημαντικό μέρος της πόλης σε μια προσπάθεια να εμψυχωθεί ο κόσμος. Κατόπιν ο Κωνσταντίνος φεύγει για να αποχαιρετήσει τους ανθρώπους του στο παλάτι, ενώ μετά πηγαίνει στα τείχη για να εμψυχώσει και τους πολεμιστές του.

Μάλιστα σε μια προσπάθεια ψυχολογικού ντοπαρίσματος των στρατιωτών, πάρθηκε η απόφαση να κλειδωθούν όλες οι πύλες εισόδου προς την πόλη, ένα μεσαιωνικό “ή ταν ή επί τας” δηλαδή, για να γίνει ποιο ξεκάθαρο το ότι όλοι είναι αποφασισμένοι να νικήσουν ή να πεθάνουν...

29^η Μαΐου 1453

Στις 02.00 το πρωί περίπου, μια σειρά ήχων από μουσικά όργανα όπως τύμπανα και καραμούζες σηματοδοτούν την έναρξη της γενικής επίθεσης. Η εφόρμηση είναι μαζική πραγματοποιούμενη από το σύνολο των ατάκτων δυνάμεων του Οθωμανικού στρατού σε όλο το μήκος των χερσαίων και θαλασσίων τειχών, επικεντρωμένη όμως στα τρία ευάλωτα σημεία των χερσαίων τειχών (δηλαδή την πύλη του Αγίου Ρωμανού , τις Βλαχέρνες και την πύλη της Καλιγαρίας). Ειδικά στην περιοχή της πύλης του Αγίου Ρωμανού οι ζημιές στα τείχη της πόλης από τους συνεχείς κανονιοβολισμούς είναι μεγάλες. Ο κίνδυνος είναι ορατός για αυτό και το σημείο το υπερασπίζονται οι πλέον ικανοί στρατιώτες των αμυνομένων (περίπου 2.000) με επικεφαλής τον ίδιο τον αυτοκράτορα Παλαιολόγο και τον Ιουστινιάνη. Βασικός στόχος του Μεχμέτ είναι η εξάντληση των αμυνομένων γεγονός που θα διευκόλυνε το έργο των επόμενων επιθέσεων από τον τακτικό στρατό του...

Οι δυνάμεις των ατάκτων φτάνοντας κοντά στα τείχη, άρχισαν να εξαπολύουν χιλιάδες αντικείμενα όπως βέλη, πέτρες και βλήματα από τα όπλα της εποχής, αναγκάζοντας τους αμυνόμενους να καλυφθούν πίσω από τα αναχώματα. Την ίδια στιγμή χιλιάδες άλλοι επιχειρούν να στήσουν σκάλες για να ανέβουν στο σταύρωμα. Οι αμυνόμενοι παρά τον καταιγισμό των πυρών , αντιμετωπίζουν με επιτυχία τις επιθέσεις , αφού είναι καλά προετοιμασμένοι, εκτοξεύοντας με την σειρά τους στους πολιορκητές, πέτρες, καυτό λάδι και πίσσα. Την ίδια στιγμή από τους πύργους των μέσα τειχών εκτοξεύονται συνεχή πυρά από όπλα ,τόξα και σαίτες που προκαλούν μεγάλες φθορές στους επιτιθέμενους. Ειδικά στην πύλη του Αγίου Ρωμανού η ποιοτική υπεροχή των αμυνομένων εξαναγκάζει σε πλήρη αποτυχία τις επιθέσεις των ατάκτων υποχρεώνοντας τους σε οπισθοχώρηση...

Όμως ο Μεχμέτ έχοντας προβλέψει το ενδεχόμενο αυτό, έχει τοποθετήσει την αστυνομία του, με σαφή εντολή να τους εξαναγκάσουν να γυρίσουν πίσω, αλλά και να σφάζουν όποιον δεν υπακούει...

Η θέση των ατάκτων είναι δύσκολη, βρισκόμενοι ουσιαστικά μεταξύ δύο πυρών...

Έτσι πραγματοποιούν νέες επιθέσεις απελπισίας, που όμως και αυτές αποκρούονται με την ίδια επιτυχία από τους υπερασπιστές των τειχών, αναγκάζοντας τον Μεχμέτ μετά από δύο ώρες να διατάξει γενική υποχώρηση. Το ηθικό των αμυνομένων ανεβαίνει και ιαχές νίκης ακούγονταν δυνατές ειδικά μάλιστα, όταν φτάνουν οι πληροφορίες ότι οι επιθέσεις αποκρούστηκαν σε όλα τα σημεία των τειχών. Όμως πριν προλάβουν καν οι άντρες να βάλουν λίγο νερό στο στόμα του, να πάρουν μια ανάσα αλλά και να προλάβουν να επισκευάσουν έστω και πρόχειρα τα τείχη και ενώ ήδη ήταν εξουθενωμένοι, επιτίθεται στην πόλη το δεύτερο κύμα που αποτελείτο από το σύνολο του τακτικού στρατού. **Και στην δεύτερη επίθεση ο κύριος όγκος των επιτιθέμενων κατευθύνεται προς την πύλη του Αγίου Ρωμανού**, ενώ αρκετή πίεση δέχεται και η περιοχή του παλατιού των Βλαχερνών, που είναι υποχρεωμένη να αντιμετωπίσει όχι μόνο τα στρατεύματα της ξηράς, αλλά και τοξότες και τυφεκιοφόρους που από τα ψηλότερα σημεία των караβιών έριχναν πληθώρα πυρών προς τους υπερασπιστές. Παρόλα αυτά οι Ενετοί υπερασπιστές τους απέκρουσαν σθεναρά και τους απώθησαν με επιτυχία.

Η επίθεση των τακτικών στρατευμάτων διεξάγεται με την ίδια ορμή αλλά και με μεγαλύτερη τάξη σε σχέση με τις επιθέσεις των ατάκτων, ενώ πολλοί από αυτούς φορούσαν αλυσιδωτούς θώρακες, κρατώντας και μεγάλες ασπίδες που τους προστάτευαν από τα βέλη και τις σαίτες των αμυνομένων.

Γρήγορα αρκετοί έστησαν σκάλες πάνω στο σταύρωμα και ορισμένοι ανέβηκαν πάνω σε αυτό δίνοντας πλέον μια μάχη σώμα με σώμα με τους κατάφρακτους ιππότες που υπερασπίζονται την περιοχή του Αγίου Ρωμανού. Την σκληρότητα της μάχης περιγράφει με γλαφυρότητα και ο Τουρσούν Μπέης :

<< Οι γαζήδες απ' έξω και οι στασιαστές από μέσα πολεμούσαν σώμα με σώμα. Τα βλήματα από τα κανόνια και τα τουφέκια πήγαιναν και έρχονταν. Πόσα κεφάλια χωρίστηκαν από τα σώματα τους ! Καθώς ο καπνός από τη νάφθα ανέβαινε , όμοιος με σύννεφο , οι ειδωλολάτρες έκαναν να πέφτουν βροχή πάνω στους γαζήδες οι σπίθες. Χτυπούσαν οι ασπίδες πάνω στο φρούριο τόσο που έσκιζαν τη φλόγα της νάφθας. Πρόσφεραν στους πύργους την αιχμή του δόρατος που έριχνε κάτω τον μαχητή. Καθώς έγινε ένα με το χώμα μια στοά, σε διάφορα σημεία το έδαφος κάτω από το φρούριο ήταν διάτρητο. Έτσι άναψε η φωτιά της μάχης και η σκόνη της πάλης αιωρούνταν μέχρι τις πρώτες ώρες του πρωινού >>.

Η κατάσταση είναι πλέον οριακή και η νίκη δείχνει να φτερουγίζει πότε προς την μία και πότε προς την άλλη πλευρά. Σε μια προσπάθεια ψυχολογικού επηρεασμού, στρατιώτες και από τις δύο πλευρές αρχίζουν να εκτοξεύουν εκατέρωθεν άγριες βρισιές. Οι αμυνόμενοι αντιμετωπίζουν με επιτυχία τις επιθέσεις, όμως οι εχθροί όχι μόνο είναι πολλοί αλλά και ψυχολογικά ντοπαρισμένοι αφού παρά τις μεγάλες απώλειες τους συνεχίζουν με αμείωτη ορμή και φανατισμό την προσπάθεια τους...Η κρισιμότητα της στιγμής γίνεται αντιληπτή από τον αγωνιούντα Μεχμέτ που δίνει εντολή να κτυπήσουν τα μεγάλα κανόνια του το σημείο αυτό , αδιαφορώντας για το γεγονός ότι έτσι θα χαθούν και αρκετοί δικοί του στρατιώτες... Ορισμένες βολές είναι επιτυχείς δημιουργώντας μεγαλύτερα χάσματα στα ήδη τραυματισμένα σε πολλά σημεία τείχη ,γεγονός που το εκμεταλλεύεται μια ομάδα τριακοσίων στρατιωτών του οθωμανικού στρατού που για πρώτη φορά καταφέρνει να εισχωρήσει στον περιβάλλοντα χώρο όπου βρίσκονται οι αμυνόμενοι.

Οι στιγμές που ακολουθούν είναι οι πλέον άγριες και αιματηρές από την αρχή του πολέμου. Οι στρατιώτες και από τις δύο πλευρές προσπαθούν με κάθε τρόπο να εξουδετερώσει η μία την άλλη, σταδιακά όμως οι αμυνόμενοι καταβάλλοντας υπεράνθρωπες προσπάθειες καταφέρνουν να εξολοθρεύσουν τους περισσότερους από τους αντιπάλους τους που κατά κάποιο τρόπο ήταν και εγκλωβισμένοι μέσα στα εχθρικά χαρακώματα , εκδιώκοντας και τους υπόλοιπους πέρα από αυτά...

Την ίδια στιγμή εξακολουθούσαν να μην φέρνουν αποτέλεσμα και οι επιθέσεις που επιχειρούσαν τα οθωμανικά στρατεύματα και σε άλλα επικίνδυνα σημεία, όπως την

πύλη της Καλιγαρίας όπου δέσποζε η μορφή ενός μεσήλικα γίγαντα του Θεόδωρου Καρυστινού που με το τόξο του έκανε θραύση, την πύλη του Μυριανδρίου (Αδριανούπολης) την οποία υπερασπίζονταν οι αδερφοί Μποκιάρντι και την περιοχή των Βλαχερνών της οποίας ο επικεφαλής Ενετός Βάιλος (διοικητής) Μινότο έδινε ότι είχε και δεν είχε.

Η αποτυχία αυτή άρχισε να ανησυχεί τον Μεχμέτ που έδωσε εντολή για υποχώρηση και ανασύνταξη , ετοιμάζοντας στη νέα επίθεση να ρίξει στην μάχη και το τελευταίο του όπλο , τους Γενίτσαρους που ξεκούραστοι και ανυπόμονοι περίμεναν τέσσερις ώρες για να έρθει και η δική τους σειρά...Η προσωρινή αποχώρηση του Οθωμανικού στρατεύματος έκανε ακόμη πιο έντονη την εξάντληση από την πολύωρη αντιπαράθεση αφού κατά την διάρκεια της μάχης η ένταση της δεν άφηνε να φανεί η κόπωση... Οι περισσότεροι αμυνόμενοι είναι εξουθενωμένοι , το βάρος της πανοπλίας τους φαίνεται ασήκωτο, η δίψα αφόρητη, όμως ήξεραν ότι ο αγώνας όχι μόνο δεν τελείωνε αλλά τώρα θα κορυφωνόταν...Τους Γενίτσαρους ο Μεχμέτ τους προόριζε αποκλειστικά για την πύλη του Αγίου Ρωμανού που τα κενά στα τείχη ήταν τεράστια, ενώ στα άλλα σημεία έχουμε ανασύνταξη και νέα επίθεση του δεύτερου κύματος του τακτικού στρατού . Οι Γενίτσαροι σε αντίθεση με τις άλλες επιθέσεις προχωρούν αργά και μεθοδικά επιτιθέμενοι κατά κύματα ενώ πολλοί από αυτούς είναι εφοδιασμένοι με άγκιστρα και άλλα εργαλεία με τα οποία θα προσπαθούσαν να διαλύσουν το πρόχειρα φτιαγμένο σταύρωμα.

Την ίδια στιγμή πλημμυρίδα από βέλη και ακόντια κατευθυνόταν προς την πλευρά των αμυνομένων ενώ τα κανόνια συνέχιζαν να ρίχνουν πολλά κιλά από μολύβι...Για ακόμη μια φορά η μάχη έφτανε σε οριακό σημείο. Οι Γενίτσαροι προσπαθούσαν με κάθε τρόπο να στήσουν τις σκάλες και να περάσουν τα αναχώματα ενώ οι αμυνόμενοι εκτόξευαν εναντίον τους ότι υλικό ήταν διαθέσιμο προκαλώντας και σε εκείνους σημαντικές απώλειες. Οι μάχες ήταν ξανά σώμα με σώμα, με τους αμυνόμενους να αποδεκατίζονται από τις απώλειες, καταφέροντας ωστόσο με υπεράνθρωπη προσπάθεια να γκρεμίσουν από τα τείχη και τις σκάλες τους Οθωμανούς πολεμιστές, διατηρώντας ακόμη έστω και με μεγάλη δυσκολία τον έλεγχο της κατάστασης. Οι έμπειροι πολεμιστές των αμυνομένων ύστερα από μία ώρα μαχών και με το τρίτο κύμα επιθέσεων άρχιζαν να αισθάνονται μια κάμψη στην ορμή του Οθωμανικού στρατού γεγονός που άφηνε να διαφανεί μια αχνή αισιοδοξία. Οι υπερασπιστές της Κωνσταντινούπολης παρά την τραγική κατάσταση στην οποία βρίσκονταν ύστερα από πέντε ώρες μάχης, διατηρούσαν τις θέσεις τους, αρχίζοντας να πιστεύουν στη μεγάλη νίκη με τον αυτοκράτορα να

παροτρύνει τους στρατιώτες του:

<< στήτε ανδρείως αδερφοί στήτε ανδρείως >>.

Γρήγορα ωστόσο δύο οδυνηρά και όχι απόλυτα διευκρινισμένα γεγονότα θα εξανεμίσουν τις ελπίδες των αμυνομένων , γέρνοντας οριστικά την ζυγαριά προς την οθωμανική πλευρά...

Η Πόλις Εάλω...

Φωτό:korinthiakosorizontas.blogspot.com

Οι συνεχείς κανονιοβολισμοί είχαν καταστρέψει ένα μεγάλο μέρος των τειχών , αφήνοντας ουσιαστικά ακάλυπτους τους υπερασπιστές που όλες αυτές τις μέρες με κλαδιά , βαρέλια με χώμα και με ότι άλλο υλικό ήταν διαθέσιμο, προσπαθούσαν

να επισκευάσουν όσο ήταν δυνατό τα γκρεμισμένα τείχη. Όμως αυτό το συνεχές πέρα δώθε , γινόταν πλέον ορατό από τους Τούρκους τοξοβόλους. Έτσι στον βόρειο τομέα και για μεγαλύτερη ασφάλεια των μετακινήσεων αποφάσισαν να ανοίξουν ένα ημιυπόγειο παραπόρτι που οδηγούσε κατευθείαν στον εξωτερικό περίβολο των τειχών. Το παραπόρτι αυτό λεγόταν Κερκόπορτα (ή Ξυλόκερκος) και βρισκόταν οκτακόσια μέτρα βόρεια της πύλης του Αγίου Ρωμανού (κοντά στην πύλη του Μυριανδρίου ή Αδριανούπολης), εκεί που το διπλό τείχος συναντούσε το μονό. Στη συμβολή των δύο αυτών οχυρώσεων υπήρχε ένα κάθετο τείχος πάχους 3,5 μέτρων, που ασφάλιζε την είσοδο από τον περίβολο στην πόλη και σε αυτό το τείχος είχε κατασκευαστεί η Κερκόπορτα, η διάμετρος της οποίας δεν ξεπερνούσε τα δύο μέτρα και το ύψος τα τρία...

Την ώρα που η μάχη ήταν στην κορύφωση της (σύμφωνα με τον Δούκα), ορισμένοι Τούρκοι που είχαν εισχωρήσει στον περίβολο αντιλήφθηκαν την ύπαρξη της και ότι αυτή ήταν ανοικτή...Χωρίς να χρονοτριβήσουν πέρασαν το παραπόρτι και αμέσως επιτέθηκαν από πίσω στους αμυνόμενους που κατατρομαγμένοι αποχωρούν, με τους Τούρκους να καταλαμβάνουν τρεις πύργους, υψώνοντας παράλληλα και τις τουρκικές σημαίες. Στη συνέχεια οι Τούρκοι αυτοί (αρχικά πενήντα σύμφωνα με τον Δούκα) εκμεταλλευόμενοι τον πανικό που διακατείχε τους αμυνόμενους, κατάφεραν να σταθεροποιηθούν και επεκτεινόμενοι σταδιακά έφτασαν στο σημείο της κύριας μάχης στην πύλη του Αγίου Ρωμανού. Οι υπερασπιστές του σημείου εκείνου που μέχρι τότε κρατούσαν τις θέσεις τους , αντιλαμβάνονται ξαφνικά, ότι πολλά βέλη ερχόντουσαν από πίσω εναντίον τους και ότι αυτά προέρχονται από Τούρκους... Αμέσως κάθε μορφή άμυνας διαλύθηκε και οι περισσότεροι υπερασπιστές άρχιζαν να τρέχουν προς το εσωτερικό, με τον Οθωμανικό στρατό να ορμά ανενόχλητος πλέον στην πόλη. Τα όσα αναφέρει ο Δούκας επιβεβαιώνονται εν μέρει και από τον Τούρκο Σαντεντίν που διηγείται ότι όταν ο Οθωμανικός στρατός σταθεροποιήθηκε στον περίβολο , κατάφερε να ανοίξει όλες τις πύλες , με πρώτη αυτή της Αδριανούπολης .

Οι περισσότεροι όμως ιστοριογράφοι (όπως ο Φραντζής και ο Λεονάρδος ο Χίος) δεν αναφέρονται καθόλου σε αυτό το περιστατικό, είτε γιατί το αγνοούν, είτε γιατί πιθανότατα και αν ακόμη συνέβη (όπως περιγράφεται από τον Δούκα) να μην το θεώρησαν τόσο σημαντικό... Είναι αυτονόητο ότι σίγουρη άποψη δεν μπορεί να υπάρξει, φαίνεται όμως και από υπονοούμενα άλλων ιστοριογράφων (όπως του Καρδινάλιου Ισίδωρου που σε επιστολή του προς τον Βησσαρίωνα επισημαίνει μεταξύ άλλων ότι το τμήμα των τειχών στην πύλη της Καλιγαρίας αποδείχτηκε τελικά το πιο αδύναμο...) ότι κάποιοι Τούρκοι μπόρεσαν να σπάσουν την άμυνα σε εκείνη την περιοχή, χωρίς όμως αυτό να σημαίνει ότι τα πάντα είχαν κριθεί, αφού και λίγοι ήτανε, αλλά και σε όλα τα υπόλοιπα μέρη οι αμυνόμενοι ακόμη κρατάγανε. Σε κάθε περίπτωση πάντως ήταν επιτακτική ανάγκη η άμεση και

αποτελεσματική αντιμετώπιση του προβλήματος, όμως τότε συνέβη ένα ακόμη σημαντικότερο γεγονός που έκρινε οριστικά τον αγώνα...

Στην πύλη του Αγίου Ρωμανού, ο Ιουστινιάνης από την αρχή της μάχης δεν είχε σταματήσει ούτε στιγμή να πολεμά, να καθοδηγεί και να ενθαρρύνει. Ως έμπειρος πολεμιστής ήξερε ότι ο αγώνας είχε φτάσει στο πλέον κρίσιμο σημείο του αφού και οι δύο πλευρές είχαν ρίξει στη μάχη κάθε διαθέσιμη μονάδα και υλικό. Για το λόγο αυτό αγωνιζόταν στην πρώτη γραμμή, όμως πλέον είχε ξημερώσει και ο ίδιος ήταν σε απόσταση βολής από τους εχθρικούς πυροβολητές...Κάποιος από αυτούς τον σημαδεύει και ο Ιουστινιάνης σωριάζεται στο έδαφος...Αμέσως δημιουργείται σύγχυση αφού όλοι προσπαθούν να μάθουν τι του συνέβη. Σχετικά με τον τραυματισμό του Ιουστινιάνη υπάρχουν επίσης διαφορετικές εκτιμήσεις των ιστοριογράφων που ξεκινούν από το ότι... σηκώθηκε και έφυγε μόνος του, μέχρι του ότι τραυματίστηκε από μέσα...Αλλά οι ιστοριογράφοι εκφράζουν διαφορετικές απόψεις τόσο για το σε ποιο σημείο του σώματος του χτυπήθηκε, όσο και για την σοβαρότητα του τραύματος. **Κατά την δική μου εκτίμηση στο συγκεκριμένο ζήτημα ποιο κοντά στην πραγματικότητα πρέπει να βρίσκεται ο Κριτόβουλος, που αναφέρει ότι βλήμα βαλλίστρας διαπέρασε τον θώρακα του τραυματίζοντας τον σοβαρά στο στέρνο.** Ο Ιουστινιάνης σωριάστηκε κάτω και οι σύντροφοι του απελπισμένοι και αποκαρδιωμένοι από το γεγονός, πήραν τον αρχηγό τους και αποχώρησαν παρά τις παρακλήσεις του Αυτοκράτορα προς αυτούς να μείνουν στις θέσεις τους.

<< Βάλλεται μεν Ιουστίνος καιρίαν βέλει των από μηχανής κατά του στέρνου δια του θώρακος διαμπάξ και βληθείς πίπτει αυτού και αποκομίζεται ες την ιδίαν σκηνήν κακώς έχων. Εκλύονται δε οι μετ' αυτού πάντες απειρηκότες τω πάθει και καταλείψαντες το τε σταύρωμα και το τείχος ίνα εμάχοντο, προς έν μόνον εώρων, αποκομίσαι τε τούτον εν ταις ολκάσι και αυτοί αποκομισθήναι σως, καίτοι του βασιλέως Κωνσταντίνου πολλά παρακαλούντος αυτούς και υπεσχημένου μικρόν παραμείναι, έως αν ο πόλεμος λωφήση οι δ' ουκ εδέξαντο, αλλ' αναλαβόντες τον ηγεμόνα σφων ωπλισμένοι εχώρουν επί τας ολκάδας σπουδή και δρόμω μηδενός επιστρεφόμενοι των άλλων >>.

Η πιθανότητα αυτή ενισχύεται βάση και των όσων μνημονεύει ο Νέστωρ Ισκεντέρ στο Σλαβονικό χρονικό του, όπου μάλιστα γίνεται λόγος για δύο τραυματισμούς. Συγκεκριμένα ο Ισκεντέρ αναφέρει ότι ο Ιουστινιάνης τραυματίστηκε για πρώτη

φορά το βράδυ της Κυριακής από πέτρινη μπάλα (ή πιθανότατα θραύσματα πέτρας) και ενώ επιδιόρθωνε ζημιές σε ένα πύργο. Αμέσως τον πήγαν στη σκηνή του για να του προσφερθούν οι πρώτες βοήθειες , όμως εκείνος επέμενε να επιστρέψει στη θέση του όπως και έγινε.Ο δεύτερος (και καθοριστικός) τραυματισμός του έγινε την στιγμή που η γενική επίθεση ήταν στην πλέον κρίσιμη στιγμή της από χτύπημα που τον βρήκε στο δεξιό ώμο ρίχνοντας τον κάτω ξερό. Τότε οι σύντροφοι του κλαίγοντας και θρηνώντας τον πήραν και έφυγαν παρά τις ικεσίες του αυτοκράτορα προς αυτούς να παραμείνουν στις θέσεις τους. Τα εδάφια αυτά είναι πολύ αποκαλυπτικά διότι αποκρούουν τις υπόνοιες είτε για εσκεμμένη αποχώρηση του Ιουστινιάνη, είτε για εγκατάλειψη του πεδίου της μάχης λόγω δειλίας ή πόνου.

Ο Ιουστινιάνης δεν ήταν πλέον σε θέση να δίνει οδηγίες, ειδάλλως δεν υπήρχε περίπτωση να αποχωρήσει έστω και τραυματισμένος. Από την άλλη δεν πρέπει να ξεχνάμε ότι οι άντρες του ήταν επαγγελματίες στρατιώτες που είχαν τυφλή και απόλυτη εμπιστοσύνη μόνο στον αρχηγό τους. Έτσι όταν αυτός τέθηκε εκτός μάχης και ύστερα από όσα είχαν δει και ακούσει κατά την διάρκεια της πολιορκίας με τους διχασμούς , τις μοιρολατρίες και τις δεισδιαιμονίες δεν είχαν εμπιστοσύνη σε κανέναν άλλο. Ως εκ τούτου όταν η πύλη ανοίχθηκε και ο αρχηγός τους μεταφέρθηκε σε άθλια κατάσταση στο πλοίο , αρκετοί από τους πολεμιστές του χάνοντας το ηθικό τους και σκεφτόμενοι πρωτίστως την δική τους σωτηρία άρχισαν και αυτοί να αποχωρούν. Ο Μεχμέτ που βρισκόταν εκεί κοντά, παρατήρησε αμέσως την σύγχυση και τα κενά, διατάζοντας τους πολεμιστές του να επιτεθούν μαζικά στο σημείο εκείνο , ώστε να ενισχύσουν όσους ήδη πίεζαν την περιοχή .

Τότε ένας ειδικά εκπαιδευμένος Τούρκος για καταλήψεις φρουρίων, ο Χασάν από το Λοπάδι (Ουλουμπάτ) της Βιθυνίας, ακολουθούμενος από 30 περίπου συντρόφους του καταφέρνει να ανοίξει πέρασμα μέσα από τα χαλάσματα καταλαμβάνοντας το φράχτη και εισβάλλοντας στον περιβάλλοντα χώρο μπροστά από το μεσοτείχιο. Όλοι οι υπερασπιστές πέφτουν πάνω τους καταφέρνοντας τελικά να τους σκοτώσουν , όμως η ζημιά είχε γίνει αφού υπήρχε πλέον ένα μεγάλο άνοιγμα που δεν_μπορούσε να κλειστεί , ενώ ο ακάλυπτος χώρος που υπήρχε έδινε την δυνατότητα στους τοξότες του Μεχμέτ να σκοτώσουν αρκετούς από τους ικανούς πολεμιστές των αμυνόμενων. Έτσι πολυάριθμοι Τούρκοι πέρασαν ξανά το φράχτη αρχίζοντας να εισχωρούν στο περιβάλλοντα χώρο και αυτή τη φορά παρά την απεγνωσμένη αντίσταση των αμυνομένων, αλλά και των τοξοτών που από τους

πύργους ψηλά λυσσωδώς τους κατατόξευαν, κατόρθωσαν να σταθεροποιηθούν. Οι υπερασπιστές μάχονται γενναία, αλλά η εισροή των Τούρκων είναι συνεχής ,με αποτέλεσμα πολλοί εξ αυτών πιεζόμενοι να πέφτουν στο χαντάκι που είχε δημιουργηθεί μπροστά από το μεσοτείχιο , από τα χώματα που αφαιρούσαν για να γεμίζουν με αυτά τα βαρέλια με τα οποία έκλειναν τα κενά του σταυρώματος . Έτσι οι Τούρκοι άρχισαν να τους κτυπούν και να τους κατασκοτώνουν από πάνω χλευάζοντας τους.

Την ίδια στιγμή άλλοι Τούρκοι είχαν αρχίσει να ανεβαίνουνε στο κυρίως τείχος κινούμενοι κατά μήκος του δεξιά και αριστερά , με αποτέλεσμα πολλοί εξ αυτών να βρεθούνε στην πλάτη άλλων υπερασπιστών που δεν είχαν αντιληφθεί ακόμη τι συνέβαινε εξακολουθώντας να μάχονται. Την αρχική έκπληξη τους γρήγορα διαδέχτηκε ο πανικός με αποτέλεσμα εκατοντάδες υπερασπιστές να συνωστίζονται μπροστά από μια πόρτα (που ο Κριτόβουλος αναφέρει ως πυλίδα Ιουστίνου και ο Δούκας ως Χαρσία πύλη) με βασική τους πλέον έννοια πώς θα διαφύγουν. Τους πανικόβλητους υπερασπιστές ακολουθούσαν κατά πόδας χιλιάδες Τούρκοι , που πλέον αυτό που τους ενδιέφερε ήταν τι θα αιχμαλωτίσουν και τι θα αρπάξουν , ενώ η κραυγή **“η πόλις εάλω”** άρχιζε να μεταδίδεται από στόμα σε στόμα ...

Οι αμυνόμενοι στα υπόλοιπα σημεία των επάλξεων όταν αντιλήφθηκαν ότι η άμυνα έσπασε , σταμάτησαν τον αγώνα αρχίζοντας να φεύγουν άλλοι προς το λιμάνι για να βρούνε πλοίο και να φύγουν και άλλοι προς τα σπίτια τους. Στην περιοχή των Βλαχερνών ο Ενετός Βάιλος Μινότο προσπάθησε απεγνωσμένα μέχρι την τελευταία στιγμή να κρατήσει την άμυνα , όμως η καθυστέρηση αυτή στάθηκε τελικά μοιραία για εκείνον , αφού συνελήφθη αιχμάλωτος μαζί με ένα υιό του για να αποκεφαλιστούν κατ’ εντολή του Σουλτάνου... Στην πύλη της Καλιγαρίας ο Θεόδωρος Καρυστινός είχε αφήσει το τόξο και ως μεσαιωνικός Ηρακλής με το απελατίκι του , έστειλε στα ουρί του παραδείσου πολλούς Τούρκους μέχρι να λυγίσει τελικά από το εχθρικό πλήθος , ενώ στην κοντινή πύλη του Μυριανδρίου τα τρία αδέρφια, Παύλος, Τρωίλος και Αντόνιο Μποκιάρντι αγωνιζόντουσαν ακόμη. Όταν όμως είδαν ότι τα πάντα είχαν τελειώσει τότε (σύμφωνα με τον Φραντζή) ο Παύλος γύρισε και είπε στα αδέρφια του “ Φρίξον ήλιε και θρήνησε γη“. Η Πόλη έπεσε , ας δούμε τουλάχιστον πως θα σωθούμε εμείς ...(Τελικά οι Αντόνιο και Τρωίλος τα κατάφεραν όχι όμως και ο Παύλος...).

Το τέλος του Κωνσταντίνου Παλαιολόγου

Ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος μετά τον τραυματισμό του Ιουστινιάνη , έδινε ήδη σαν απλός στρατιώτης στη πύλη του Αγίου Ρωμανού ένα απελπισμένο αγώνα τιμής. Είχε έρθει πλέον η στιγμή να λειτουργήσει σαν Σπαρτιάτης στις Θερμοπύλες, κάτι που ταίριαζε στην ιδιοσυγκρασία του και το παραστατικό του. Άλλωστε ήξερε ότι το μόνο που απέμενε πλέον σε εκείνον και τους πιστούς συμπολεμιστές του ήταν η τιμή τους. Έτσι μαζί με τους Θεόφιλο Παλαιολόγο, Ιωάννη Δαλμάτη, Φραγκίσκο του Τολέδο, Δημήτριο Κατακουζηνό και μερικές ακόμη δεκάδες πιστούς “ Καβαλάριους “ προσπαθεί με αφάνταστη γενναιότητα να κρατήσει την άμυνα. Όμως παρά τις προσπάθειες τους ο όγκος των εχθρικών δυνάμεων σαν ορμητικός χείμαρρος παρασύρει πλέον τα πάντα, ο αυτοκράτορας τότε πετάει τα βασιλικά ενδύματα και ξεχύνεται ενάντια στα χιλιάδες εχθρικά φουσάτα που ήδη αλαλάζουν από ενθουσιασμό και με το σπαθί στο χέρι πετσοκόβει όποιον βρίσκει μπροστά του. Αλλά η αριθμητική υπεροχή του εχθρού είναι τρομακτική με τους συντρόφους του να χάνονται ο ένας μετά τον άλλο και τον ίδιο να φωνάζει ότι **“η πόλη χάνεται και εγώ ακόμη ζω ;”**

Γιατί από την αρχή της μάχης το δίλημμα για εκείνον ήταν ένα, “η θα νικήσω ή θα πεθάνω” και αφού πλέον δεν μπορούσε να νικήσει, δεν σκεφτόταν παρά τον θάνατο , αλλά ένα θάνατο έντιμο που θα βοήθαγε να κρατηθεί και το φρόνημα του υπόδουλου πλέον λαού του. Ορισμένοι δυτικοί ιστοριογράφοι είπαν ότι αφού είχε

κτυπήσει αρκετούς γενίτσαρους, κάποιος από αυτούς του δίνει ένα χτύπημα με το σπαθί στο κεφάλι , τα αίματα του μπερδεύονται με αυτά των εχθρών του, δεν βλέπει πλέον τίποτε αλλά παρόλα αυτά συνεχίζει και μάχεται, τότε όμως ένας δεύτερος γενίτσαρος του δίνει το καθοριστικό χτύπημα και ο Κωνσταντίνος Παλαιολόγος πέφτει και μαζί με αυτόν η λατρεμένη του πόλη που αλλάζει σελίδα ...

Πηγή: istorikathemata.com